

УДК 378.016:159.9

DOI: 10.31652/2412-1142-2020-58-108-116

Ковальова-Гончарюк Лілія Олексіївна

аспірант кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна

ORCID ID 0000-0002-0254-797X

lilijakovaleva@gmail.com

ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розглядається проблема виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва. Узагальнено різні підходи до визначення інструментально-виконавської майстерності вчителя, як властивості, яка впливає на результат виконання майбутніми учителями музичного мистецтва їхніх професійно-педагогічних завдань. Інструментально-виконавську майстерність визначено як динамічну, інтегративну характеристику, систему інструментально-виконавських знань, умінь і навичок, психічних процесів і якостей особистості, що забезпечує успішне виконання професійно-педагогічних завдань, зокрема, пов'язаних з інтерпретаторською творчістю, дає змогу фахівцям успішно формулювати професійні завдання на уроках музичного мистецтва, виходячи з ситуації, та успішно їх розв'язувати відповідно до цілей, які поставлені; це вияв студентами свого «Я» у інструментально-виконавській діяльності, що сприяє їхній самореалізації у музично-педагогічній діяльності. Йдеться про те, що у музично-виконавській підготовці інструменталістів здебільшого виконавська майстерність тлумачиться як виховання інструментально-технічних навичок поза їх зв'язком із розкриттям художнього змісту твору. При цьому ігноруються такі суттєві важелі навчання, як усвідомлення власного професійного досвіду, опора на особистісно-значущі механізми самовизначення, саморозвитку, самовдосконалення майбутніх фахівців. Визначено особливості, які забезпечують психологічну готовність до публічного виконання музичних творів й ефективність педагогічної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва в цілому, завдяки умінням втілити власні інтерпретаційні наміри, пізнати і розкрити учням зміст музики, відтворити музичні образи для школярів за допомогою різних засобів музичної виразності, здійснювати музично-теоретичний та виконавський аналіз твору тощо. Доведено, що виконавська майстерність майбутніх учителів музичного мистецтва впливає на їхню самореалізацію.

Ключові слова: виконавська майстерність, майбутні вчителі музичного мистецтва, самореалізація.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Сучасні тенденції забезпечення гуманістичної спрямованості фахової підготовки майбутніх учителів музики розкривають невід'ємність та взаємну залежність процесу формування виконавської майстерності та підготовки студентів до практичної діяльності в умовах загальноосвітньої школи [25]. Тому настільки актуальним є формування інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі їхньої професійної підготовки.

Сучасна підготовка педагогічних кадрів на перше місце ставить формування професіоналізму, майстерності майбутніх учителів, їхнього творчого підходу до освітнього процесу [27].

У процесі розвитку музично-педагогічної освіти склалася певна система інструментальної підготовки учителів музики загальноосвітньої школи, що відрізняється від підготовки інструменталістів-виконавців у мистецьких закладах. Це зумовлено різними цілями та завданнями майбутньої практичної діяльності фахівців відповідного профілю. Якщо головною метою діяльності музиканта-виконавця є саме виконання творів і найповніше розкриття перед слухачами їх художнього змісту, то для вчителя музики такою метою є формування музичної культури учнів у процесі різноманітної музичної діяльності, зокрема

інструментально-виконавської. Тому одним із пріоритетних напрямів професійної підготовки майбутніх учителів музики Л. Гусейнова вважає такі формування їхньої готовності до виконавської діяльності [7]. У нашому дослідженні – це формування інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми формування інструментально-виконавської майстерності знайшли відображення у багатьох працях, присвячених питанням професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва (О. Абдулліна, Л. Арчажнікова, Н. Мозгальова, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька та ін.). Зокрема, ученими розглянуто питання формування виконавських умінь (І. Гринчук, В. Крицький, В. Муцмахер та ін.), виконавської (М. Давидов, Т. Юник та ін.) та педагогічно-виконавської майстерності (І. Мостова та ін.), музично-педагогічної (В. Мішеченко, С. Деніжна та ін.) і музично-виконавської культури (Н. Згурська та ін.), індивідуального стилю виконавської діяльності (Є. Йоркіна та ін.), розвитку виконавських якостей (Є. Скрипкіна та ін.), виконавської активності (С. Єгорова та ін.), креативності (В. Фрицюк та ін.) тощо [7]. Однак у спеціальній літературі категорія «інструментально-виконавська майстерність майбутнього вчителя музики» досі не знайшла достатнього розкриття, що негативно позначається на практиці навчання майбутніх учителів музики у педагогічних університетах. Недостатньо дослідженим досі є вплив виконавської майстерності майбутніх педагогів-музикантів на самореалізацію вчителя музичного мистецтва.

Метою статті є з'ясування особливостей виконавської майстерності майбутніх педагогів-музикантів та її вплив на самореалізацію вчителя музичного мистецтва.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що термін «виконавська майстерність» майбутнього вчителя, звісно, пов'язаний з терміном «педагогічна майстерність». Проблема педагогічної майстерності є однією з ключових у педагогіці. В сучасній педагогіці педагогічна майстерність розглядається з позицій різних підходів і розуміється як: комплекс властивостей і якостей особистості вчителя, що забезпечують ефективність його педагогічної діяльності на рефлексивній основі; система професійних компетентностей педагога; технологія педагогічної дії; найвищий рівень педагогічної діяльності тощо [20].

Розглядаючи педагогічну майстерність як красу педагогічної дії, що має естетичний і морально-етичний характер, І. Зязюн наголошує на необхідності розроблення і впровадження в освітній процес естетичних та етичних засад її розвитку [21]. Вважаємо це особливо актуальним для майбутніх учителів музичного мистецтва.

Педагогічна майстерність – це вияв педагогом свого «Я» у професії, це самореалізація вчителя у педагогічній діяльності, що забезпечує саморозвиток особистості учня. Вона знаходить свій вияв у педагогічній техніці вчителя, його мовленні, мистецькій дії, організації педагогічної взаємодії тощо. Значне місце у системі педагогічної майстерності посідає діалоговий характер спілкування вчителя з учнями [21].

Педагогічну майстерність визначають як найвищий рівень педагогічної діяльності, який виявляється в тому, що у відведений час педагог досягає оптимальних наслідків [15]. Окрім цього, Н. Кузьміна визначає майстерність як володіння професійними знаннями, вміннями і навичками, що дозволяють фахівцю успішно дослідити ситуацію, сформулювати професійні задачі, виходячи із ситуації, та успішно їх розв'язувати відповідно до цілей, які поставлені [16].

Майстерність формується на основі практичного досвіду. Але не весь досвід стає джерелом професійної майстерності. Таким джерелом є тільки праця, осмислена з точки зору її сутності, цілей і технології діяльності. Педагогічна майстерність – це сукупність особистісно-ділових якостей і професійної компетентності педагога [12]. Для педагога-музиканта це також є справедливим.

Зауважимо, що у дослідженні нас цікавить не просто майстерність чи педагогічна майстерність майбутніх учителів музичного мистецтва, а власне, інструментально-виконавська майстерність, яка виявляється у педагогічній діяльності учителів музичного мистецтва.

У мистецькій науковій літературі досить часто зустрічається поняття «виконавської діяльності» та «виконавської майстерності» музиканта.

Виконавську діяльність музиканта розуміють як спеціально організовану, активну форму його самовираження, спрямовану на досягнення художньо-звукового результату та його естетичного сприйняття (М. Давидов, А. Козир, Л. Лабінцева, І. Полубоярина, О. Рудницька, Г. Саїк та ін.). Також поширеними є трактування її як: технічну досконалість, знання технічних прийомів (А. Герц, К. Черні та ін.); уміння інтерпретувати художній образ та втілювати його в звукове виконання музичного твору (Б. Асаф'єв, Л. Баренбойм, Г. Коган, Г. Нейгауз, Б. Яворський та ін.); досконале володіння виконавською технікою та професійно важливими якостями (В. Білоус, М. Давидов О. Шульпяков, Ю. Цагареллі та ін.) [3].

Практика музичної освіти засвідчує, що у музично-виконавській підготовці інструменталістів здебільшого виконавська майстерність тлумачиться як виховання інструментально-технічних навичок поза їх зв'язком із розкриттям художнього змісту твору. При цьому ігноруються такі суттєві важелі навчання, як усвідомлення власного професійного досвіду, опора на особистісно-значущі механізми самовизначення, саморозвитку, самовдосконалення майбутніх фахівців. Недостатньо враховуються можливості рефлексії, яку сучасна теорія і методика навчання музики (О. Рудницька, В. Федорчук та ін.) трактує як засіб ефективного розвитку митця [5].

Виконавська майстерність учителя музичного мистецтва є, на думку Н. Барсукової, суттєвою характеристикою його професійної майстерності. Адже вона детермінує рівень музичної творчості, здатність учителя музичного мистецтва в процесі виконання музичного твору досягати естетичних ідеалів, транслювати художні цінності [3].

Під виконавською майстерністю Л. Гончаренко розуміємо, перш за все, уміння втілити власні інтерпретаційні наміри, пізнати і розкрити зміст музики, відтворити музичні образи за допомогою виразної музичної мови. З огляду на це виконавську майстерність музиканта-інструменталіста вона визначає як сукупність певних компонентів, серед яких виділяє технічні та художньо-інтерпретаційні уміння, сформовані на основі особистісних якостей музиканта; уміння здійснювати музично-теоретичний та виконавський аналіз твору; психологічну готовність до публічного виконання музичного твору [5].

Н. Ашихміна розуміє виконавську майстерність як найвищий ступінь володіння спеціалізованими техніко-руховими, інтонаційно-виразними вміннями і навичками гри на музичному інструменті, які постійно вдосконалюються й дозволяють ефективно управляти інтерпретаційними та емоційними процесами, швидко досягати максимально якісного художньо-звукового результату [2].

Поняття «виконавська майстерність», на думку О. Заходькіна, включає не тільки формування професійної техніки гри на інструменті, а й виховання педагогів-музикантів, які володіють творчою індивідуальністю, креативним підходом до інформації, яскравою музичною емоційністю і, звісно, досконалою виконавською майстерністю, що дозволяє глибоко розкрити зміст музичного твору [9].

Виконавська майстерність майбутнього вчителя музики розглядається В. Федоришиним як високий рівень здатності до глибокого усвідомлення й розкриття змісту музичного твору шляхом застосування художньо-технічних засобів, що відповідають естетичним принципам емоційно-художнього мислення певної епохи. Виконавська майстерність студентів музично-педагогічних факультетів педагогічних університетів передбачає наявність широкої компетентності в галузі мистецтва, а також спроможність до вираження індивідуальної естетичної позиції у процесі художньо-образного тлумачення музики. Особливого значення

науковець надає здатності майбутнього вчителя захопити власним виконанням дитячу аудиторію. Аналіз змісту виконавської майстерності дозволив визначити провідні її аспекти: емоційний, раціональний та технічний. Формування виконавської майстерності науковець визнає одним із вирішальних факторів фахової підготовки майбутніх учителів музики [25].

Виконавська майстерність, як вважає М. Михайленко, базується на системних теоретичних знаннях, вільному володінні арсеналом технічно-виражальних засобів інструмента, критичному осмисленні та орієнтації у великому сучасному інформаційному просторі, що сприяє досконалому, інтерпретаторськи змістовному та артистичному втіленню музичного твору у реальному звучанні. Вона включає в себе весь комплекс слухо-моторних та психофізіологічних характеристик, навичок та вмінь, прийомів і музично-ігрових рухів [17].

Науковець наголошує, що вдосконалення виконавської художньої техніки – процес безперервний, необхідний для здійснення інтерпретаційних завдань, органічно пов'язаний з процесом смислового інтонування музичного змісту виконуваного твору. Психофізіологічні основи виконавської майстерності включають в себе мислення, увагу, волю, відчуття, сприймання, уяву, пам'ять, емоції; художнє втілення музичного твору базується на взаємодії інтелектуального та емоціонального факторів [17].

Педагогічно-виконавську майстерність І. Мостова розуміє як феномен вияву вчителем музики свого «Я» у педагогічній художньо-комунікативній діяльності через комплекс властивостей його особистості, які забезпечують вільне володіння музичним інструментом і собою у процесі втілювання художньої ідеї музичного твору для досягнення взаємодії із особистістю дитини [18].

Професія вчителя музичного мистецтва є багатовекторною за своєю специфікою та передбачає комплексне поєднання різноманітних видів професійної діяльності, однією з яких є інструментально-виконавська діяльність вчителя музичного мистецтва [13].

За визначенням відомої вченої Л. Арчажнікової, поняття інструментально-виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва розкривається у вигляді необхідних знань, вмінь та навичок, які проявляються у наступних видах діяльності: сольне виконання, самостійна робота вчителя над музичним твором, акомпанування, читання нот з аркуша, транспонування гра в ансамблі, творче музикування тощо [1].

У своїх наукових дослідженнях з музичної педагогіки О. Олексюк розглядає музично-виконавську діяльність як окрему складову професійної діяльності педагога-музиканта, що проявляється у двох аспектах виконавського процесу – виконанні та інтерпретації, де виконавець виступає як творець нових художніх цінностей [19], доводячи необхідність розуміння інструментально-виконавської діяльності як творчої концепції.

Інструментально-виконавська діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва, на думку І. Касілова, характеризується наявністю необхідних професійних знань, умінь та навичок, спрямованих на професійне опанування музичним інструментом та використанням його у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, у організаційно-просвітницьких заходах з музичного мистецтва (концерти, фестивалі, конкурси, лекції-концерти, творчі вечори тощо) [13].

Специфічні риси, що характеризують специфіку професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інструментально-виконавської діяльності визначає І. Касілов, а саме: визначення фізіологічних характеристик інструменталіста-виконавця та особливостей будови виконавського апарату; послідовне ускладнення репертуару як необхідна закономірність художньо-технічного розвитку інструменталіста-виконавця; орієнтація на жанрово-стильове спрямування у професійній підготовці інструменталіста-виконавця; формування поліфонічного мислення у інструменталіста-виконавця; систематичність занять за музичним інструментом [13].

Отже, музично-виконавську майстерність розуміють як властивість особистості, що сформована в процесі музичної і виконавської діяльності і проявляється в ній як вищий рівень

засвоєних вмінь, гнучких навичок та інтерпретаторської творчості (М. Давидов) [3]. Усі ці вміння і навички тісно пов'язані з такою особистісною якістю, як креативність [26; 27], яка також, на наш погляд, потребує розвитку у майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки.

У процесі розвитку музично-педагогічної освіти склалася певна навчальна система інструментально-виконавської підготовки вчителів музики для продуктивної діяльності в умовах загальноосвітньої школи. Її мета полягає у формуванні музичної і духовної культури студентів та забезпеченні їх творчої самореалізації у художньо-естетичному процесі навчання. Тому одним з пріоритетних напрямків удосконалення сучасного музично-педагогічного навчання учителів музики є оптимізація їх інструментально-виконавської підготовки [10].

Музично-виконавську майстерність більшість дослідників розглядають як один із видів художньо-педагогічної діяльності, яка характеризується неповторністю за характером результату, оригінальністю, суспільно-історичною та індивідуальною унікальністю [11].

Музично-виконавська майстерність майбутнього викладача мистецьких дисциплін вдосконалюється в процесі музично-професійної підготовки. На думку Б. Асаф'єва, для опанування професією музиканта, необхідний синтез техніки і духовної культури. Так, Б. Кременштейн акцентує увагу на художній і технічній сторонах музично-виконавської майстерності, на їх взаємодії [14].

Музично-виконавську майстерність О. Іщенко визначає як показник професійного рівня художньо-педагогічної діяльності майбутнього викладача мистецьких дисциплін, який передбачає здатність до глибокого осягнення змісту музики, виявлення власного ставлення до її художніх образів, технічно досконалого та артистичного втілення (інтерпретації) музичного твору в реальному звучанні. Музично-виконавська майстерність – це комплекс індивідуальних властивостей особистості, який формується в процесі професійної підготовки та виконавської діяльності і проявляється як вищий рівень засвоєних вмінь, навичок та інтерпретаторської творчості [11].

Л. Гусейнова визначає дефініцію «готовність до інструментально-виконавської діяльності» як складне особистісне утворення, домінуючий стан особистості, який характеризується позитивною установкою на інструментально-виконавську діяльність, загальною та спеціальною освіченістю, виконавською культурою і виконавськими якостями, що продуктивно реалізуються в цій активній діяльності. Вона є результатом певного досвіду людини, що ґрунтується на позитивному ставленні до діяльності, усвідомленні її мотивів і потреб, що у сукупності визначають її результативність [7].

М. Пшеничних розуміє феномен інструментально-виконавської компетентності як інтегровану особистісну якість майбутнього вчителя музики, яка виявляється в його здатності до музично-сценічного виконавства, художньо-інтерпретаційної діяльності, готовності до професійного керування дитячим інструментальним колективом [24].

Т. Пляченко розглядає інструментально-виконавську компетентність учителя музичного мистецтва як одну із фахових компетентностей, яка характеризує готовність до вільного використання музичного інструмента (інструментів) у професійній діяльності в середніх загальноосвітніх навчальних закладах та виявляється у рівні володіння певними компетенціями. У складі інструментально-виконавської компетентності музиканта-педагога науковець виокремлює: програмово-репертуарні, технічно-виконавські, інтерпретаційні, інструментально-методичні, сценічні та концертмейстерські компетенції [23].

О. Горбенко музично-виконавську компетентність тлумачить як базову, ключову в системі професійної підготовки вчителя музики й інтерпретує її як інтегровану професійно-значущу особистісну якість, що виявляється в здатності вчителя музики до художньої інтерпретації й творчого самовираження в різних видах музично-виконавської діяльності [6].

Науковець стверджує, що музично-виконавська діяльність у професійній підготовці майбутнього вчителя музики має основоположне значення, та виокремлює художньо-

інтерпретаційну, сценічно-виконавську, самостійно-творчу, рефлексивно-оцінювальну компетенції у структурі музично-виконавської компетентності [6].

Професійну компетентність музиканта-інструменталіста В. Бурназова визначає як поліфункціональну й таку, що складається із ряду професійних компетенцій: музично-теоретичних знань, музично-виконавських умінь та здібностей, значущих особистісних якостей, музично-виконавського досвіду тощо [4].

Інструментально-виконавська підготовка студентів музично-педагогічної спеціальності здійснюється з урахуванням змісту інструментально-виконавської діяльності вчителя на уроках музичного мистецтва та в позанавчальний час. Відмінність змісту інструментально-виконавської підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра музичного мистецтва полягає у: а) завданнях професійної підготовки цих фахівців; б) кількості аудиторних годин, відведених на вивчення фахових дисциплін; в) ступені складності навчального репертуару, пропонуваного студентам для засвоєння в інструментальних класах [22].

Основні компоненти інструментально-виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва та необхідні для неї знання, уміння й навички визначено Л. Арчажниковою. Їх складають: сольне виконання, самостійна робота вчителя над музичним твором, акомпанування, читання нот з аркуша, транспонування, гра в ансамблі, творче музикування [1].

Володіння музичним інструментом (або кількома інструментами) є важливою умовою фахової компетентності вчителя музичного мистецтва, тому процес навчання в інструментальних класах має бути зорієнтованим на формування у студентів інструментально-виконавської компетентності [22].

Варто зазначити, що формування означених компетенцій не обмежується лише інструментально-виконавською підготовкою. Цей процес здійснюється комплексно на заняттях різних фахових дисциплін — музично-теоретичних, інструментально-виконавських, вокально-хорових, музично-педагогічних, блоку дисциплін додаткової спеціалізації з фаху за вибором студента (теоретична підготовка). Здобуті знання, уміння й навички студенти реалізують у процесі проходження виробничої (педагогічної) практики в середніх загальноосвітніх навчальних закладах (практична підготовка) [22].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, на підставі аналізу і вивчення науково-методичної літератури ми з'ясували, що проблема розвитку інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва є однією з актуальних проблем підготовки майбутніх фахівців і репрезентується всебічно й досить ґрунтовно. У визначеннях учених зустрічаються невеликі розбіжності, однак всі вони вважають інструментально-виконавську майстерність властивістю, що, безперечно, впливають на результат виконання майбутніми учителями музичного мистецтва їхніх професійно-педагогічних завдань.

Аналіз вищенаведених підходів до трактування майстерності, виконавської, інструментально-виконавської майстерності особистості дає змогу визначити інструментально-виконавську майстерність майбутніх учителів музичного мистецтва як динамічну, інтегративну характеристику, систему інструментально-виконавських знань, умінь і навичок, психічних процесів і якостей особистості, що забезпечує успішне виконання професійно-педагогічних завдань, зокрема, пов'язаних з інтерпретаторською творчістю, дає змогу фахівцям успішно формулювати професійні завдання на уроках музичного мистецтва, виходячи з ситуації, та успішно їх розв'язувати відповідно до цілей, які поставлені; це вияв студентами свого «Я» у інструментально-виконавській діяльності, що сприяє їхній самореалізації у музично-педагогічній діяльності.

Водночас, вона має певні особливості, що забезпечують психологічну готовність до публічного виконання музичних творів й ефективність педагогічної діяльності майбутніх

учителів музичного мистецтва в цілому, завдяки умінням втілити власні інтерпретаційні наміри, пізнати і розкрити учням зміст музики, відтворити музичні образи для школярів за допомогою різних засобів музичної виразності, здійснювати музично-теоретичний та виконавський аналіз твору тощо. Крім того, можемо зробити висновок про те, що інструментально-виконавська майстерність майбутніх учителів музичного мистецтва впливає на їхню самореалізацію. Останнє припущення потребує доведення.

Перспективним для подальших досліджень є напрям, що стосується діагностування рівня інструментально-виконавська майстерність майбутніх учителів музичного мистецтва та визначення організаційно-педагогічних умов, що впливають на ефективність формування означеної якості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Арчажникова Л. Г. Профессия – учитель музыки: кн. для учителя. Москва : Просвещение, 1984. 111 с.
- [2] Ашихміна Н.В. Сутність і компонентна структура виконавської майстерності майбутніх учителів музики в процесі музично-інструментальної підготовки. Педагогічні науки. Випуск LXXXI. Том 1. 2018. С. 115-119.
- [3] Барсукова Н. С. Педагогічні умови формування виконавської майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва : автореф. ... канд. пед. наук :13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Мелітополь. 2015. 20 с.
- [4] Бурназова В. В. Професійна компетентність музиканта-інструменталіста: зміст, структура, методи розвитку. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер: Педагогічні науки. 2014. Вип. 1. С. 65-70.
- [5] Гончаренко Л. Формування інструментально-виконавської майстерності майбутнього вчителя музики. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Випуск 112. С. 142-149.
- [6] Горбенко О. Б. Формування музично-виконавської компетентності майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук; 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Кіровоград, 2010. 21 с.
- [7] Гусейнова Л. В. Формування готовності майбутніх учителів музики до інструментально-виконавської діяльності : автореф. ... канд. пед. наук : 13.00.02 - теорія та методика навчання музики. Київ. 2005. 18 с.
- [8] Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста: навчальний посібник для вищих навчальних закладів К.: Муз. Україна, 1997. 240 с.
- [9] Заходякін О. Інструментально-виконавська діяльність як невід'ємна частина професійної підготовки педагога-музиканта. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/106/18841-instrumentalno-vikonavska-diyalnist-yak-nevid-yemna-chastina-profesijnoi-pidgotovki-pedagoga-muzikanta.html>
- [10] Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми музичної освіти: історія, сьогодення і майбутнє»: Наукове видання. За ред. проф. Козир А.В. та ін. Херсон: МПП Видавництво «ІТ», 2017. 234 с.
- [11] Іщенко О. Музично-виконавська майстерність майбутніх викладачів мистецьких дисциплін: зміст, завдання, значення. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми музичної освіти: історія, сьогодення і майбутнє»: Наукове видання. За ред. проф. Козир А.В. та ін. Херсон: МПП Видавництво «ІТ», 2017. С. 140-145.
- [12] Капченко О. Л. Дефініція педагогічної майстерності. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/15/statti/kapchenko.htm
- [13] Касілов І. Специфіка професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інструментально-виконавської діяльності. Неперервна професійна освіта: теорія і практика (Серія: Педагогічні науки). Випуск №1-2 (50-51), 2017. С. 93-98.
- [14] Кременштейн Б.Л. Воспитание самостоятельности учащихся в классе специального фортепиано. М.: Музыка, 1966. С.38.
- [15] Кузьмина Н. В. Психологическая структура деятельности учителя. Гомель : Гомельск. гос. ун-т, 1976. 87 с.
- [16] Кузьмина Н. В. Способность, одаренность и талант учителя. Л. Знание, 1985. 86 с.
- [17] Михайленко М. П. Теоретичні основи формування виконавської майстерності гітариста : автореф. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 Музичне мистецтво. Київ. 2011. 21 с.
- [18] Мостова І. В. Формування педагогічно-виконавської майстерності майбутнього вчителя музики : автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.01 – теорія та історія педагогіки. Луганськ. 1998. 19 с.
- [19] Олексюк О.М. Музична педагогіка: Навчальний посібник. К. : КНУКіМ, 2006. 188 с.
- [20] Отич О. Педагогічна майстерність – це краса й добротворність педагогічної дії URL:

<http://lib.iitta.gov.ua/710594/1/Педагогічна%20майстерність%201.pdf>

- [21] Педагогічна майстерність: підручник. І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. Київ: Вища школа, 1997. 349 с.
- [22] Пляченко Т.М. Формування інструментально-виконавської компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фахової підготовки. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття. Київ. 2014. С. 61-69.
- [23] Пляченко Т. Формування фахових компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з музично-інструментальних дисциплін. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. Вип. 18(23). К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. С. 146-150.
- [24] Пшеничних М.М. Моніторинг інструментально-виконавської компетентності майбутніх учителів музики. «Молодий вчений». № 9.2 (49.2). 2017. С. 130-133.
- [25] Федоришин В. І. Формування виконавської майстерності студентів музично-педагогічних факультетів у процесі колективного музикування 13.00.02 – теорія та методика навчання музики і музичного виховання. 2006. 19 с.
- [26] Фрицюк В. А. Креативность будущих учителей и условия её формирования. Педагогические технологии. Москва, 2009. № 1. С. 27-36.
- [27] Фрицюк В. А. Креативність учителя музики: діагностика та розвиток. Навч.-метод. посібник для майбут. учителів. Вінниця, Видавництво ТОВ фірма «Планер», 2013. 140 с.

PERFORMANCE SKILLS AS SELF-FULFILMENT OF A MUSIC TEACHER IN PEDAGOGICAL ACTIVITY

Kovaleva-Goncharyuk Lilia Ol.

Postgraduate student of the Department of Pedagogy and Vocational Education of Vinnytsia State

Mykhailo Kotsyubynsky Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-0254-797X

liljakovaleva@gmail.com

Summary. This article deals with the issue of performance skills of future music teachers. Different approaches to defining instrumental and performance skills of a teacher as a property that affects the outcome of achieving by future music teachers their professional and pedagogical tasks are generalized. Instrumental and performance skills are defined as a dynamic and integrated feature, a system of instrumental and performance knowledge and skills, mental processes and character traits of an individual that contribute to a successful implementation of professional and teaching tasks, in particular, related to interpretation creativity. It allows specialists to successfully set profession-related tasks during music classes and fulfil them according to the established tasks; it is the manifestation by students of their 'self' in instrumental and performance activities, which contributes to their self-fulfilment in musical and pedagogical activities. Features that ensure psychological readiness to public performance of musical works and efficiency of teaching activity of future music teachers in general due to the skills to implement personal interpretation intentions, learn and help students discover a sense of music, show students music images by using different means of musical expression, perform a theory and performing analysis of a musical work, etc. are defined. It is proved that instrumental and performance skills of future music teachers affect their self-fulfilment.

Key words: instrumental and performance skills, future music teachers, self-fulfilment.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Archazhnykova L. H. Professyia – uchytel muzyky: kn. dlia uchytelia. Moskva : Prosveshchenye, 1984. 111 s.
- [2] Ashykhmina N.V. The essence and component structure of the performing skills of future music teachers in the process of musical and instrumental training. Pedahohichni nauky. Vypusk LXXXI. Tom 1. 2018. S. 115-119.
- [3] Barsukova N. S. Pedahohichni umovy formuvannia vykonavskoi maisternosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva : avtoref. ... kand. ped. nauk :13.00.04 – teoriia i metodyka profesiinnoi osvity. Melitopol. 2015. 20 s.
- [4] Burnazova V. V. Professional competence of an instrumentalist musician: content, structure, methods of development. Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Ser: Pedahohichni nauky. 2014. Vyp. 1. S. 65-70.

- [5] Honcharenko L. Formation of instrumental and performing skills of the future music teacher. *Naukovi zapysky. Serii: Pedagogichni nauky. Vypusk 112. S. 142-149.*
- [6] Horbenko O. B. Formuvannya muzychno-vykonavskoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzyky v protsesi fakhovoi pidhotovky: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk; 13.00.04 – teoriia i metodyka profesiinoi osvity. Kirovohradskiy derzhavnyi pedagogichnyi universytet imeni Volodymyra Vynnychenka. Kirovohrad, 2010. 21 s.
- [7] Huseinova L. V. Formuvannya hotovnosti maibutnikh uchyteliv muzyky do instrumentalno-vykonavskoi diialnosti : avtoref. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 - teoriia ta metodyka navchannia muzyky. Kyiv. 2005. 18 s.
- [8] Davydov M. Teoretychni osnovy formuvannia vykonavskoi maisternosti baianista: navchalnyi posibnyk dlia vyshchikh navchalnykh zakladiv K.: Muz. Ukraina, 1997. 240 s.
- [9] Zakhodiakin O. Instrumentalno-vykonavska diialnist yak nevidiemna chastyna profesiinoi pidhotovky pedahoha-muzykanta. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/106/18841-instrumentalno-vikonavska-diyalnist-yak-nevid-yemna-chastyna-profesijnoi-pidgotovki-pedagoga-muzikanta.html>
- [10] Zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii «Aktualni problemy muzychnoi osvity: istoriia, sohodennia i maibutnie»: Naukove vydannia. Za red. prof. Kozyr A.V. ta in. Kherson: MPP Vydavnytstvo «IT», 2017. 234 s.
- [11] Ishchenko O. Musical and performing skills of future teachers of art disciplines: content, tasks, significance. Zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii «Aktualni problemy muzychnoi osvity: istoriia, sohodennia i maibutnie»: Naukove vydannia. Za red. prof. Kozyr A.V. ta in. Kherson: MPP Vydavnytstvo «IT», 2017. S. 140-145.
- [12] Kapchenko O. L. Definiitsiia pedagogichnoi maisternosti. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/15/statti/kapchenko.htm
- [13] Kasilov I. Specifics of professional training of future music teachers for instrumental and performance activities. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka (Serii: Pedagogichni nauky). Vypusk №1-2 (50-51), 2017. S. 93-98.*
- [14] Kremenshtein B.L. *Vospytanye samostoiatelnosti uchashchyksia v klasse spetsyalnogo fortepyano. M.: Muzyka, 1966. S.38.*
- [15] Kuzmyna N. V. *Psyhologhycheskaia struktura deiatelnosti uchytelia. Homel : Homelsk. hos. un-t, 1976. 87 c.*
- [16] Kuzmyna N. V. *Sposobnost, odarennost y talant uchytelia. L. Znanye, 1985. 86 c.*
- [17] Mykhailenko M. P. Teoretychni osnovy formuvannia vykonavskoi maisternosti hitarysta : avtoref. ... kand. mystetstvoznavstva : 17.00.03 Muzychne mystetstvo. Kyiv. 2011. 21 s.
- [18] Mostova I. V. Formuvannya pedagogichno-vykonavskoi maisternosti maibutnoho vchytelia muzyky : avtoref. ... kand. ped. nauk; 13.00.01 – teoriia ta istoriia pedahohiky. Luhansk. 1998. 19 s.
- [19] Oleksiuk O.M. *Muzychna pedahohika: Navchalnyi posibnyk. K. : KNUKiM, 2006. 188 s.*
- [20] Otych O. *Pedahohichna maisternist – tse krasa y dobrotvornist pedahohichnoi dii* URL: <http://lib.iitta.gov.ua/710594/1/Pedahohichna%20maisternist%201.pdf>
- [21] *Pedahohichna maisternist: pidruchnyk. I. A. Ziazun, L. V. Kramushchenko, I. F. Kryvonos ta in.; za red. I. A. Ziazuna. Kyiv: Vyshcha shkola, 1997. 349 s.*
- [22] Pliachenko T.M. Formation of instrumental and performing competence of the future teacher of music art in the process of professional training. Zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. *Profesiina mystetska osvita i khudozhnia kultura: vyklyky KhKhI stolittia. Kyiv. 2014. S. 61-69.*
- [23] Pliachenko T. Formation of professional competencies of the future teacher of music art in classes on musical-instrumental disciplines. *Naukovyi chasopys Natsionalnogo pedagogichnogo universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 14. Teoriia i metodyka mystetskoi osvity: Zbirnyk naukovykh prats. Vyp. 18(23). K.: NPU im. M. P. Drahomanova, 2015. S. 146-150.*
- [24] Pshenychnykh M.M. Monitoring of instrumental and performance competence of future music teachers. «*Molodyi vchenyi*». № 9.2 (49.2). 2017. S. 130-133.
- [25] Fedoryshyn V. I. Formuvannya vykonavskoi maisternosti studentiv muzychno-pedahohichnykh fakultetiv u protsesi kolektyvnoho muzykuvannia 13.00.02 – teoriia ta metodyka navchannia muzyky i muzychnoho vykhovannia. 2006. 19 s.
- [26] Frytsiuk V. A. *Kreatyvnost budushchikh uchyteliv y uslovya eë formirovaniya. Pedagoghycheskye tekhnologhy. Moskva, 2009. № 1. S. 27-36.*
- [27] Frytsiuk V. A. *Kreatyvnist uchytelia muzyky: diahnostyka ta rozvytok. Navch.-metod. posibnyk dlia maibut. uchyteliv. Vinnytsia, Vydavnytstvo TOV firma «Planer», 2013. 140 s.*